

Co budou děti dostávat na talíř?

Mgr. Marina Jeřábková
Mgr. Alexandra Košťálová

Státní zdravotní ústav
www.mametonataliri.cz
spotrebni.kos@szu.cz

Cesta postupné a nenásilné změny

- Cílem **není** vařit zcela jiné, nové a neznámé pokrmy
- Cestou je podávat oblíbená a známá jídla, na která jsou děti zvyklá, ale zvolit **vhodné kombinace** např. s polévkou, doplňkem
- Někdy stačí **obměnit některé ingredience**
- Lépe častěji opakovat pokrmy, děti je lépe poznají, nebo se na oblíbené těší a dostanou je častěji

Zeleninová
polévka,
buchtíčky s
krémem

Jíška z
celozrnné
ječné mouky

Principy nového spotřebního koše

OVOZEL, bílkoviny, sacharidy, tuky v každém jídle

- Každé denní jídlo obsahuje **zeleninu či ovoce**, zdroj **sacharidů** (obiloviny, pseudoobiloviny či brambory), zdroj **bílkovin** (maso, ryby, korýši, měkkýši, vejce, mléčné výrobky, mléko či luštěniny) a zdroj **tuků**, který je přítomen buď v potravinách samotných, nebo se do pokrmů přidává. To neplatí pro 2. večeře.

jídlo = snídaně,
přesnídávka,
oběd, svačina,
večeře

Zelenina a ovoce (plnění od 75 % výše)

- do SK se nezapočítávají slupky, pecky, jádřince
- **ke každému dennímu jídlu**
- sezónnost 10 % (včetně brambor)
- zelenina má převažovat ovoce
- v syrovém stavu či tepelně upravené
- s rozumem sterilované a mléčně kvašené

V polévce, salátu,
jako součást
přílohy nebo
hlavního chodu, v
pomazánce, jako
obloha nebo ovoce
jako doplněk

KLASIKA - svíčková,
mrkev a cibule
celoročně sezónní

Nezmizí kyselá okurka,
sladká kukuřička,
sterilované zelí ke
kachně, ani třeba řepa

Maso - plněné 75 - 125 % (u 3 výběrů 150 %)

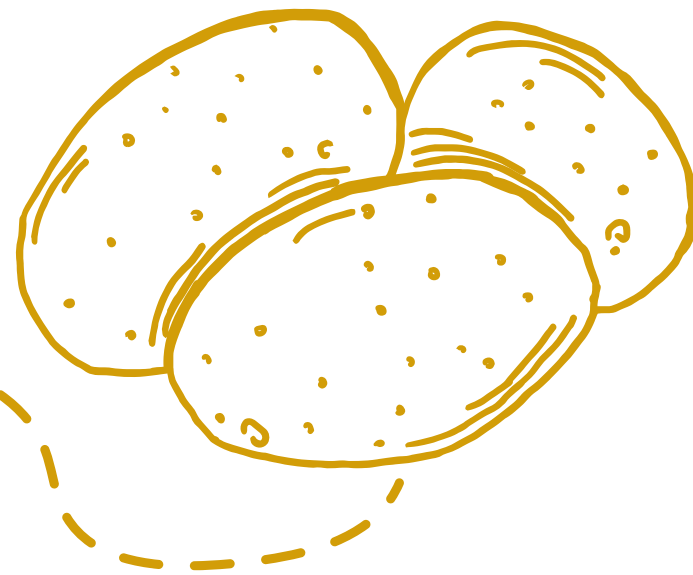
- pestrost v nabídce (1x týdně bílé maso, 1x červené a 1x za 14 dnů další poloviční porce libovolného masa)
- u výběrového JL se dvěma výběry možnost nabídnout maso **každý den**
- je regulována nabídka masných výrobků a polotovarů (max. 20 % ze normy skupiny maso)
- maso lze používat samozřejmě i do polévek, jak je zvykem
- do bezmasých pokrmů se používají pouze zeleninové vývary
- do SK se **nezapočítávají kosti** - děti kosti nejedí

Brambory - plnění 75-125 %

- původní spotřeba opravdu vysoká neodpovídala reálné spotřebě brambor v ČR
- je možné používat sypké směsi na bramborové knedlíky - **nejsou zakázány**
- využití brambor - jako příloha, k zahuštění polévek, do polévek, součást bezmasých hlavních chodů
- mohou být i součástí sladkých pokrmů

nezmizí klasické
přílohy (bramborové
kaše, bramborové
knedlíky, vařené,
pečené brambory...)

Mléko a mléčné výrobky - plnění 75 - 125 %

- nesnižuje se množství mléka a mléčných výrobků - ale volnost ve výběru
- není povinností podávat mléko jako nápoj
- bude plněna potřeba vápníku
- bílé (neochucené) mléčné výrobky lze libovolně dochucovat
- ochucené zakoupené varianty jsou limitovány obsahem cukrů - 11 %
- omezeně je možné nabízet mléčné nápoje s přidaným cukrem

jídelsna volí varianty
podle zvyklostí
strávníků - někde děti
pijí mléko, jinde více
vůžijí sýry, jogurty,
smetanu

Mléko současný SK	2 roky	3-6 let	7-10 let	11-14 let	15 a víc let
snídaně					
přesnídávka	300	300	19	17	9
oběd			55	70	100
svačina					
večeře					

Mléko návrh SK	2 roky	3-6 let	7 let MŠ	7- 10 let	11-14 let	15 a víc let
snídaně	98	147	171	171	196	245
přesnídávka	133	200	234	104	119	148
oběd				78	89	111
svačina				52	59	74
večeře	65	98	114	114	130	163

Luštěniny (plnění od 75 %)

- **množství zůstává obdobné** jako ve starém koši, korekce normování oproti původnímu SK
- možnost jako hlavní chod, část hlavního chodu, součást přílohy, v polévce, salátu, na zahuštění, v dezertu, v pomazánce
- i jídlo s luštěninami je doplněno zeleninou nebo ovocem

Do kari lze využít různé druhy luštěnin, včetně tofu, či tempehu

zahuštění polévek - lze i luštěninovou moukou

Hummus lze připravit nejen z cizrny, je možné kombinovat se zeleninou. Řidší poslouží jako dip

Ryby - plnění od 75 %

- minimálně 2x za měsíc - **jako doposud**
- **důraz na větší pestrost** - poloviční množství ryba tučná - losos, makrela, sled', sardinky
- u obalovaných polotovarů je požadována **kvalita**
- není povoleno používat ryby s přidanou vodou - malá výtěžnost
- lze přidat libovolně - polévka, hlavní chod, předkrm, pomazánka

minimálně 60 %
rybího masa a
0,7 % soli

Celozrnné obiloviny

Pohanka	Ječmen	Pšenice	Oves
Kroupa • za studena loupaná (zeleno béžová - méně chuťově aromatická) • namáčet minimálně hodinu před přípravou, ideálně déle • kontrabáš s pohankou (pohanka, brambory, uzené maso - zapečené) • pohanka s brynzou (ale halušky s brynzou) • pohanka součást karlovarských knedlíků • pohanka součást mletých mas • jako příloha až pro zkušené strávníky	Kroupy • namáčet s klidem přes noc • zavařka do polévek • do knedlíků • krupetto - podobné pilafu (českému rizotu) • kuba	Špaldové kroupy • namáčet s klidem přes noc • kernotto - podobné pilafu (české rizoto) • zavařka do polévek • do knedlíků	Vločky • zavařka • kaše • sušenky k jogurtům
Lámanka • Zahušťování polévek • do mletých mas jako pojivo • zeleninovo pohankové karbanátky • pomazánky (ala směs na topinky)	Mouka celozrnná • zahušťování • lívance • palačinky • bábovky, banana bread...	Špaldová celozrnná krupice • kaše (možno kombinovat s obyčejnou krupicí) • halušky, knedlíky, noky do polévky • koláče	Krupice a mouka • zahuštění • kaše
Krupice a mouka • Krupice - klasické kaše - lépe kombinovat s pšeničnou krupicí, knedlíky, halušky • Mouka - zahuštění nebo palačinky - také lépe začít 1/3 a kombinovat s pšeničnou nebo ječnou		Špaldová celozrnná mouka • koláče, muffiny • Palačinky !!! NEVHODNÁ K ZAHUŠŤOVÁNÍ řídne!	

Celozrnný karlovarský knedlík,
rajská zahuštěná ječnou
celozrnnou moukou

Pohanka a celozrnné pečivo v
masových kuličkách, velouté -
celozrnná ječná jíška

Ječné kroupy v sekané

Celozrnný karlovarský
knedlík, rozlitaný ptáček

Wafle z ječné celozrnné mouky
1/2 (1/2 mouky obyčejné)

Špaldové kroupy v
bramborovém těstě na noky

Cukr volný - plnění 0 -100 %

- není povinnost spotřebovávat cukr - **dolní hranice byla zrušena**
- cukry lze přidat **do sladkých pokrmů** (hlavní chod, přesnídávka, svačina...), **dezertů, mléčných výrobků, salátů, omáček, polévek...**
- oslazeny mohou být mléčné nápoje, ale je omezena frekvence jejich nabízení
- řešení pro obcházení spotřebního koše u cukru (kupované sladkosti, jemné pečivo, ochucené mv., nápoje s cukrem - jsou regulovány)

OBĚDY
maximálně 1x měsíčně,

PŘESNÍDÁVKY a SVAČINY
maximálně 2x měsíčně

CELODENNÍ STRAVA
maximálně 4x měsíčně

Tuk volný - plnění 75 -100 %

- poměr tuků 2:1 ve prospěch rostlinných variant (preference řepkového, olivového...)
- příjem nasycených tuků omezen v rámci omezení používání masných výrobků, podávání doplňků formou zakoupených cukrovinek.
- volný palmový, palmojádrový a kokosový se nepoužívají
- do skupiny tuky se nově nezapočítávají mléčné výrobky (s výjimkou másla)

Preference kvalitních olejů, případně másla před vysoce průmyslově zpracovanými tuky

Pitná voda, Rostlinné oleje a tuky (řepkový olej, palmový tuk, kokosový tuk, slunečnicový olej v různém poměru), Mléčný tuk, Emulgátory (mono- a diglyceridy mastných kyselin, polyglycerylpolyricinoleát), Jedlá sůl (0,45 %), Sušené odstředěné mléko, Konzervant (sorban draselný), Kyselina (kyselina citronová), Aroma, Vitaminy (vitamin E, vitamin A, vitamin D), Barvivo (karoteny), Obsah tuku 40 %

Sladké hlavní chody - oběd

- max. 2x měsíčně - **jako dosud**
- v kombinaci s neslazeným nápojem
- v rámci jídla (oběda) musí být doplněna zelenina, ovoce (polévka, doplněk, součást těsta), zdroj sacharidů a bílkovin

Malou část bílé mouky lze nahradit moukou CELOZRNNOU, pohankovou.

Prostor pro využití drobných plodů, které mají děti rádi.

i BUCHTIČKY S KRÉMEM budou

Sladké přesnídávky a svačiny

- **max. 2x týdně** - soudobá praxe je obdobná
- sladká = s volnými cukry
- v kombinaci s neslazeným nápojem

Svačiny, do kterých není přidán cukr (med, sirupy apod.) nejsou považovány za sladké (např. jogurt, nastrované jablko, skořice).

Platí i pro štrúdl, když není přidán cukr do jablek ani na ozdobu

Nevýběrový JL dle ND	1. týden	2. týden	3. týden	4. týden
Den v týdnu	Maso bílé	Maso bílé	Maso bílé	Maso bílé
Den v týdnu	Maso červené	Maso bílé	Maso červené	Maso bílé
Den v týdnu	Ryba	Maso červené	Ryba	Maso červené
Den v týdnu	Sladký pokrm	Maso červené	Sladký pokrm	Maso červené
Den v týdnu	Bezmasý pokrm	Bezmasý pokrm	Bezmasý pokrm	Bezmasý pokrm

Nevýběrový JL	1. týden	2. týden	3. týden	4. týden
Den v týdnu	Maso bílé	Maso bílé	Maso bílé	Maso bílé
Den v týdnu	Maso červené	Maso červené	Maso červené	Maso červené
Den v týdnu	Ryba	Polomasytý	Ryba	Polomasytý
Den v týdnu	Sladký pokrm	Bezmasý pokrm	Sladký pokrm	Bezmasý pokrm
Den v týdnu	Bezmasý pokrm	Bezmasý pokrm	Bezmasý pokrm	Bezmasý pokrm

Výběrový JL dle ND	1. týden		2. týden		3. týden		4. týden	
Den v týdnu	Maso drůbeží / králík	Sladký pokrm	Maso drůbeží / králík	Sladký pokrm	Maso drůbeží / králík	Sladký pokrm	Maso drůbeží / králík	Sladký pokrm
Den v týdnu	Maso vepřové	Maso vepřové	Maso vepřové	Ryba	Maso vepřové	Maso vepřové	Maso vepřové	Ryba
Den v týdnu	Ryba	Bezmasý pokrm	Maso hovězí	Bezmasý pokrm	Ryba	Bezmasý pokrm	Maso hovězí	Bezmasý pokrm
Den v týdnu	Sladký pokrm	Maso drůbeží / králík	Sladký pokrm	Maso drůbeží / králík	Sladký pokrm	Maso drůbeží / králík	Sladký pokrm	Maso drůbeží / králík
Den v týdnu	Bezmasý pokrm	Maso hovězí	Bezmasý pokrm	Maso hovězí	Bezmasý pokrm	Maso hovězí	Bezmasý pokrm	Maso hovězí

Výběrový JL	1. týden		2. týden		3. týden		4. týden	
Den v týdnu	Maso drůbeží / králík	Bezmasý pokrm	Maso drůbeží / králík	Bezmasý pokrm	Maso drůbeží / králík	Bezmasý pokrm	Maso drůbeží / králík	Bezmasý pokrm
Den v týdnu	Maso vepřové	Bezmasý pokrm	Maso vepřové	Bezmasý pokrm	Maso vepřové	Bezmasý pokrm	Maso vepřové	Bezmasý pokrm
Den v týdnu	Ryba	Bezmasý pokrm	Polomastý pokrm	Bezmasý pokrm	Ryba	Bezmasý pokrm	Polomastý pokrm	Bezmasý pokrm
Den v týdnu	Sladký pokrm	Maso drůbeží/králík	Bezmasý pokrm	Maso drůbeží/králík	Sladký pokrm	Maso drůbeží/králík	Bezmasý pokrm	Maso drůbeží/králík
Den v týdnu	Bezmasý pokrm	Maso hovězí	Bezmasý pokrm	Maso hovězí	Bezmasý pokrm	Maso hovězí	Bezmasý pokrm	Maso hovězí

Co nepatří do stravy dětí

nealkoholické nápoje bez
obsahu mléka obsahující
volné cukry.

sladidla,
potravin y a nápoje
sladidla obsahující

polévka, přísady do polévky,
bujón, vývar, omáčka, šťáva,
základ pokrmu

Sůl je stále problémem

1 jídelna, 1 sklad, 26 druhů výrobků

Nedostatek OVOZEL, nedostatek bílkovin, příliš cukrů, kombinace

ZŠ valašské Klobouky

ZŠ Hanspaulka

- v současné době nemají ŠJ k dispozici oficiální státní podrobné návody, jak by takové minimální standardy kvality stravy měly vypadat
- Metodika bude podrobný průvodce tím jak plnit SK, ale také bude plná důležitých a zajímavých informací o výživě a potravinách, jejich kulinářské úpravě, nebudou chybět recepty. A také tipy do výuky

Změnu navrhujeme se zodpovědností za zdraví dětí

